

OUCH!

Ikmēneša informācijas drošības izdevums tev

Viltus ziņas

Kas ir viltus ziņas?

Viltus ziņas ir nepatiess stāstījums, ko publicē un pasniedz tā, it kā tā būtu patiesība. Vēsturiski viltus ziņas parasti bija propaganda, ko izplatīja varas pārstāvji, lai veicinātu zināmu pārliecību vai gūtu atbalstu noteiktam viedoklim, pat ja tas bija pilnīgi aplams. Mūsdienās sociālie mediji ir radījuši vidi, kurā ikviens, kurš to vēlas, var publicēt viltus ziņas it kā tā būtu patiesība. Mēdz būt gadījumi, kad cilvēkiem maksā par viltus ziņu izvietojumu pēc pasūtījuma, kā arī automatizētas programmas, ko sauc par botiem, mēdz publicēt automātiski ģenerētas viltus ziņas. Motivācija tam, kāpēc cilvēki rada un izplata viltus ziņas, ir tikpat daudzveidīga, cik atšķirīgi ir atsevišķi viedokļi.

Kāpēc viltus ziņas ir bīstamas

Kaut arī daļa viltus ziņu šķiet pavisam nevainīgas vai vienkārši izklaidējošas, tomēr daudzas var būt ļaunprātīgas un pat bīstamas. Viltus ziņas tiek radītas, lai ietekmētu cilvēku uzskatus, attieksmi vai uztveri, lai rezultātā mainītu viņu uzvedību. Tas nozīmē, ja esat iekritis un noticējis viltus ziņām, jūsu uzskati un lēmumi tiek pakļauti kāda cita plāniem. Svarīgi, ka dažviet pasaulē viltus ziņu publicēšanai un izplatīšanai var būt arī juridiskas sekas.

Kā apturēt viltus ziņas

Kā pasargāt sevi no viltus ziņām? Visefektīvākais veids ir uzticēties tikai tam, ko var pārbaudīt.

- **Pārliecinieties par informācijas avotu:** Padomājiet, kas varētu būt patiesais ziņu avots. Vietēja mēroga blogs (latv. emuārs) nebūs tik uzticams kā nozīmīgs akadēmiskais izdevums. Ko pārstāv ziņu avots? Kādi ir viņu mērķi?
- **Izmantotie avoti:** Aplūkojiet rakstā citētos informācijas avotus. Vai tie ir uzticami? Vai tie tiešām eksistē?
- **Dažādi avoti:** Nepaļaujieties tikai uz vienu rakstu. Jo dažādākus avotus izmatsiet informācijas ieguvei, jo lielāka iespēja izdarīt precīzākus secinājumus. Izmantojiet daudzveidīgus avotus ar dažādu perspektīvu, piemēram, ziņas no dažādām valstīm vai autoriem ar atšķirīgu redzējumu.

- **Pārbaudiet autorus:** Kas ir autori? Izpētiet informāciju par autoriem, lai pārliecinātos, vai viņi ir uzticami, kāda ir viņu reputācija sabiedrībā, vai publicētie raksti nenorāda uz specifisku mērķi, vai tās vispār ir reālas personas. Vai viņiem ir atbilstoša kompetences attiecīgajā jomā?
- **Pārbaudiet datumu:** Pārlicinieties, kad raksts publicēts, vai tas nav kāds sens raksts pārpublicēts vēlreiz.
- **Komentāri:** Pat ja raksts, video vai ziņa ir legītīma, uzmanieties no pavadošajiem komentāriem. Ļoti bieži komentāri un tajos iekļautās saites ir automātiski ģenerēti, vai ir nolīgti cilvēki, kuru uzdevums ir sniegt maldinošu vai nepatiesu informāciju.
- **Pārbaudiet savus aizspriedumus:** Esiet objektīvi. Vai jūsu aizspriedumi varētu ietekmēt jūsu reakciju uz rakstu? Problēma, ar kuru mēs, cilvēki, bieži sastopamies, ir tā, ka mēs lasām tikai tos avotus, kuri apstiprina to, kam mēs jau ticam. Izaiciniet sevi, lasot citus avotus, kurus parasti nepārskatītu.
- **Pārbaudiet finansējuma avotu:** Pat uzticamiem izdevumiem ir sponsori un nelabvēļi, kas var ietekmēt kādu rakstu vai avotu. Pārbaudiet, vai raksts ir finansēts un, ja ir, tad kurš ir tā finansētājs.
- **Pārpublicējiet uzmanīgi:** Viltus ziņas dzīvo, ja tās tiek pārpublicētas, koplietotas vai vienkārši pārsūtītas tālāk. Ja neesat pārliecināti par kāda raksta autentiskumu, padomājiet divreiz vai atturieties to koplietot ar citiem.

Noslēgumā

Mūsdienu straujajā sociālo mediju pārņemtajā pasaulē viltus ziņas var sastapt katru dienu. Ja neuzmanīsieties, jūs riskējat kļūt par viltus ziņu upuri. Veltiet laiku, lai veiktu šīs pamatdarbības, kas palīdzēs jums pieņemt uz faktiem balstītus lēmumus.

Viesredaktors

Jason Jordaan ir [DFIRLABS](#) galvenais tiesu eksperts, kibernetikas speciālists un incidentu risināšanas pakalpojumu sniedzējs. Viņš ir sertificēts SANS instruktors, kurš pasniedz [Windows Forensics](#) un [Advanced Incident Response](#), kā arī ir līdzautors jaunajam [Digital Forensic Essentials](#) kursam. Jūs varat sekot viņam Twitter [@DFS_JasonJ](#).

Resursi

Plakāts: Kā pamanīt viltus ziņas: <http://blogs.ifla.org/lpa/files/2017/01/How-to-Spot-Fake-News-1.jpg>

Sociālā inženierija: <https://www.sans.org/security-awareness-training/ouch-newsletter/2017/social-engineering>

Tulkojums: CERT.LV

OUCH! izdod SANS institūts programmas "Security Awareness" ietvaros un tas tiek izplatīts saskaņā ar [Creative Commons BY-NC-ND 4.0 licences nosacījumiem](#). Jūs varat izplatīt šo biļetenu vai izmantot to savā informācijas tehnoloģiju drošības izglītošanas programmā ar nosacījumu, ka biļetena saturs netiek mainīts vai pārdots. Redakcija: Walter Scrivens, Phil Hoffman, Alan Waggoner, Cheryl Conley